1–2–3–4. szám

SZEKELY UTKERESO

IRODALMI ÉS MŰVELŐDÉSI FOLYÓIRAT • ALAPÍTOTTA: BEKE SÁNDOR • VII. ÉVF. • 1996 • 38-39-40-41. SZÁM

• Ráduly János: AZ ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ 1995-BEN MEGJELENT KIADVÁNYAI • Ráduly János: A CENK ÁRNYÉKÁBAN •
• Apáczai Csere János: MAGYAR HÍVEKNEK MEGSZOLLÉTATÁSOK •
• Zajzoni Rab István: BÖRTÖNBEN • Id. Szemlér Ferenc: SZERETNÉK ÉLNI •
• Áprily Lajos: RÉGI VÁROS INTEGET • Bartalis János: ANYAFÖLD •
• Szemlér Ferenc: SZERELEM • Lendvay Éva: ÁLOMBELI SÉTA APÁMMAL •
• Ritoók János: BRASSÓ • Jancsik Pál: A CENK SZÍNEI •
• Apáthy Géza: HALHATATLAN EREKBEN • Bencze Mihály: SAINT-EXUPERY •
• Vass László Levente: PORTRÉ • Beke Sándor: HUSZONÖTÉVESEN •
• Murádin László: A HOMORÓD MENTÉN... (II) •
• Tóth István VERSEI • P. Buzogány Árpád GYERMEKVERSEI •
• Németh Júlia: ÖTÉVES AZ ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ •

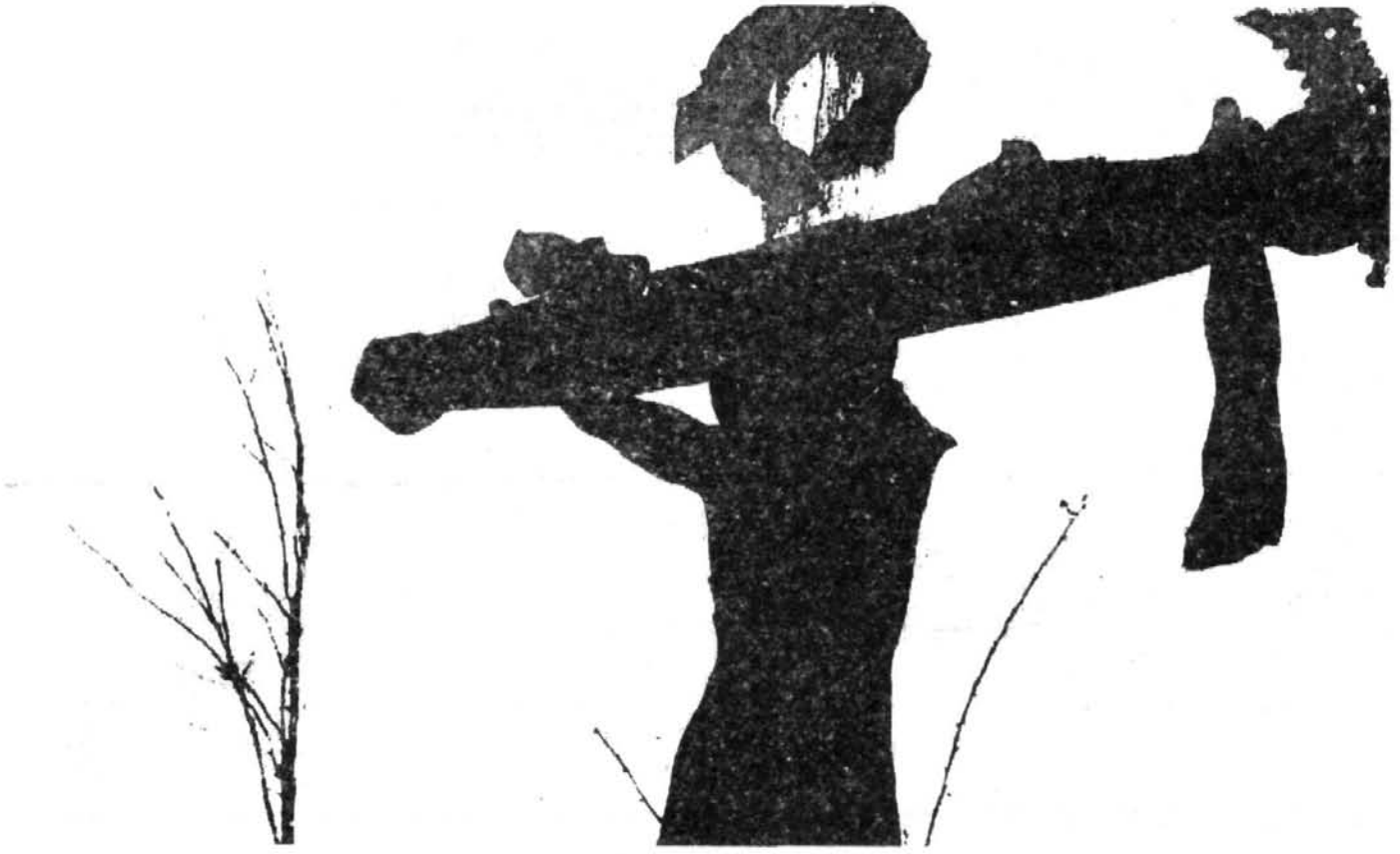

Gerendi Anikó: H I T

Beke Sándor: Védtelen évek (Versek)

Szerencsés helyzetben van a recenzens: annak idején Beke Sándor első, *Madártemető* címmel napvilágot látott verseskönyvéről is szólhatott (Székely Útkereső, 1993. 1-2-3. sz.), így most – második kötetének* a megjelenésekor – jó viszonyítási alapja van.

Máris örömmel nyugtázzuk, hogy az egykor hangoztatott elvárásaink javarészt igazolódtak: a szerző "...homogénabb, ugyanakkor erőteljesebb (biztosabb) hangú költészet" megteremtése felé "mozdult" el. Persze, ez a homogenitás nem egysíkúságot jelent: érzelem- és gondolatvilága továbbra is éppen sokszínűségével vonja magára a figyelmet, előadásmódja azonban egységesebb lett. A lényegre tapint Cseke Gábor a könyv hátsó borítóján közölt sorai ban (különben ő a könyv szerkesztője is), amikor "sodró erejű, nagy lefutású poémák és lírai észleletek megrostált gyűjteményéről" beszél. Szenvedélyes önkitárulkozásoknak, a gondolatok parttalan áradásának vagyunk tanúi:

...bugyogjanak felénk a fenséges
szavak,
ne balták jöjjenek!

írja a költő *A szavak vérpadán* című, kötetnyitó költeményében.

A könyv egyik csúcsverse a *Védtelen évek*. Folyam-versnek is nevezhetnénk: valósággal hömpölyögnek, torlódnak, tolonganak benne az emberélet tablóképei. Távoli történelmi eseményeket idéz a költő (isszoszi csata, peloponnészoszi háború, a tizenkettedik tanítvány árulása), majd a birkenaui haláltábor, Sztálingrád, Hirosima említése következik, hogy azután a gyermek- és serdülőkor emlékanyaga is "terítékre kerüljön". És felvillan – természetesen – a jövő látványa: át kell élnünk "...a / nagy / ünnepet / is / amikor / lobogói / lengnek / a / felszabadult / eszmének / a / gondolatnak." Csupa lendület ez a költemény: a hit, a remény nevében beszél a költő, s az olvasóba is átplántálja a felismerést, hogy életünk csak hitben-reményben válhatik teljes értékűvé. Bizonyos mértékig a régi prédikátorok hangja csendül föl a sorokban: intés a vers, biztatás arra, hogy át kell élnünk "az / ezredvég / nyugtalanságát", hiszen megmaradásunk fő záloga csakis ez lehet.

Jónéhány versét a szerző ellentétre, ellentétezésre építi, s ez bizonyos drámaiságot kölcsönöz a szövegeknek. Lírában dráma? – kérdezheti az olvasó. Igen, a vers alaphelyzete olyan, hogy "sztorija", története van, néha nem is csupán egy, hanem több is. A *Tücsökszerenád* című versben például "nyarak közepén" önfeledten muzsikálnak a tücskök, "fenséges" szerenádot adnak, hogy aztán a téli hidegben, éhesen és megfázva, betolakodjanak "a kiépített hangyabolyba",

mert tücsökszerenádban
nem lehet élni,
s egy életen át nagy telek
kapui előtt stradivari-hegedűkkel
téli koldusként
énekelni...

A mondanivaló kifejtésében, "tálalásában" igen kedvelt eljárása a költőnek a felsorakoztatás, a halmozás, néha pedig egyes motívumoknak az újraismétlése. Lám, a tücskök, ezek a "csörgősipkás bohócok" enyelegnek, muzsikálnak, dőzsölnek és fontoskodnak (igék halmozása), a felsorakoztatásra pedig itt a szemléltető példa:

Igen,
tücskök ezek,
apám,
búzaföldeken és kukoricásokban,
elhanyagolt kaszálókon,
gabonaraktárak mögött
és városi parkokban,
szökőkutak
és disznövények árnyékában...

Hasonló metódussal építkezik a költő a *Hópelyhek elégiája* című versében is:

Az ég
szügyéből
pilinkélnek,
hullnak a csillagok:
hópelyheket
szitál az Isten...

A föld
szerény ünnepi asztal,
rajta
kialudt szivarcsikkek
a fák.

És sorjáznak tovább a metaforák, hasonlatok, megszemélyesítések, miközben a tavaszt álmodó szülőföld képét is belefonja a vers szövetébe (téli képben tehát az újjászületés).

Árad tehát ez a líra, eléggé célratörően, akár a folyam, amely tudja, ismeri a pontos menetirányt: mindig a tenger felé, a végtelen óceánba.

Néha-néha mégis jólesik a szemünknek/szívünknek, amikor a szerző pontos és jól körülhatárolt helyzetrajzot ad. Íme:

Sokszor megtörtént,
hogy esténként leültem megpihenni
a szavak árnyékában egy padra...
(Szövegértelmezés)

Reggelre
megérkeznek
a Nagy Halászok is –
beleállnak a bokáig érő vízbe...
botjaik
majdnem
a forrásig elérnek...
(A Nagy halászok reggel)

A kötetben helyenként ugyan fölkísért a túlbeszéltség (az "állandó" versek gyakori mellékzöngéje), nagyon ritkán a gondolati túlbonyolításra való hajlam is tetten érhető, ezek azonban – szerencsére – nem általános jellemzői a verseknek. Beke Sándor érett költői arca tekint felénk a *Védtelen évek* lapjairól.

**Védtelen évek. Versek. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. Székelyudvarhely, 1995.*

Ráduly János

Id. Binder Pál — Jancsik Andor: És élni kellett tovább (Két emlékirat)

Binder Pál (sz. 1935) történészként írta be a nevét az erdélyi magyar művelődés- és történelemtudományba. Legsikeresebb könyve 1982-ben jelent meg *Közös múltunk* címmel, amely – történelmi jelentősége mellett – néprajztörténeti értékekkel is bír. Alcíme ugyanis így hangzik: Románok, magyarok, németek és délszlávok feudalizmus kori falusi és városi együttéléséből.

Jancsik Pál (sz. 1936) költő és műfordító, első kötete (Szomjas tenger) 1963-ban látott napvilágot, azóta számos új könyvvel (gyermekverskötetekkel is!) gazdagította irodalmi "termését".

Nos, a most következő ismertetőben nem a már emlegetett két szerzőről szólunk, hanem két emlékiratra* hívjuk fel az olvasó figyelmét: rendhagyó két emlékiratra, ugyanis az egyikben id. Binder Pál, a másikban pedig Jancsik Andor szólal meg, vagyis a két édesapa. Mindig élményt jelent körbejárni, "kipuhatolni" tudós alkotóink, íróink, költőink életének társadalmi-családi előzményeit, jó bepillantanunk, hogy milyen környezetből indultak el életműveik megalkotása felé.

A két emlékiratot az Erdélyi Gondolat Könyvkiadó jelentette meg* ezúttal egy kötetbe fogva. A külső borítón egyetlen, tehát közös cím szerepel *(És élni kellett tovább)*, a belső címoldalon a két emlékíró műve külön címet "visel": id. Binder Pál: *Megemlékezés életem néhány eseményéről.* Jancsik Andor: *Szegényember élete.*

Id. Binder Pál (sz. 1900) főleg élete első húsz esztendejét beszéli el, az 1926-27-ig terjedő időszakból csak azokat az eseményeket "emelte be" emlékiratába, amelyek katonai pályafutásához kapcsolódnak. Visszaemlékezésének helytörténeti, valamint család- és irodalomtörténeti jelentősége van. Élete főbb eseményeinek előadása során pontos helyzetrajzot ad egy-egy faluról, városiasodó településről, városról. A településnevek egyben írásának a fejezeteit is alkotják: Nagyenyed, Magyarigen, Alvinc, Marosújvár.

A "teljesség kedvéért" elsorolja eme településekhez kapcsolódó történelmi eseményeket, szól a jelentősebb intézményekről, részletesen leírja azokat a házakat, amelyekben laktak, s néhány szokás is megelevenedik tolla nyomán. Egy dolog bizonyos: ezek a helységek akkoriban még élénk magyar társadalmi életet éltek, tehát döbbenten olvassuk Vetési László: Élni és emlékezni című, kötetnyitó bevezetőjében, hogy mára "Alvinc... szinte teljesen népesség nélkül maradt", és "Magyarigen is a Bod Péter sírjával és emlékével és a tíz emlékezővel már csak jelkép maradt az egyetemes magyarság számára."

Egészen aprólékosan tárgyalja a szerző a családtörténeti vonatkozásokat. Mind az anyai, mind az apai ágon levő ősöket – amíg csak elnyúlhatott a családi visszaemlékezés – bemutatja: néha nehezen kibogozható kötelékeket is megpróbál felgöngyölíteni, mintegy arra figyelmeztetve, hogy az utódoknak kötelességük a családi múlt ismerete, és ez mai önismeretünk egyik komponense, összetevője is egyben.

Néhány író, költő, lap- és folyóiratalapító (ritkán politikus) arca is megvillan Id. Binder Pál soraiban. Itt csak egyet emelünk ki, a Szabó Dezsőre vonatkozó utalást. Szerzőnk Székelyudvarhelyen volt – többek között – középiskolás, épp azokban az években, amikor Szabó Dezső itt tanított (1909-1913). Vitába száll Nagy Péter könyvének egyes megállapításaival. Az íróról a következő szép szavakat veti papírra: "Egyenes tartása, szép feje, dús göndör haja és büszke tekintete mintegy megigézte a szemlélőt, különösen a diákokat, akik nemcsak szerették, de büszkék is voltak rá".

Az emlékirat az úgynevezett "stílustalanságával" is magára vonja a figyelmet: amolyan beszámoló jellegű vallomás, ahol szinte nyoma sincs a nyelvi játékoknak, a megmódolás "fenségének". De szikárságával, nyelvi egyszerűségével is hatásos mű. Jelzi, hogy így is lehet, így is szabad beszélni a régmúlt eseményekről, amelyeket nem szépített meg a "ködös messzeség".

Jancsik Andor (1892 – 1961) visszaemlékezését egészen "más fából faragták". Nagylakon látta meg a napvilágot, apjának "egy tenyérnyi földje sincs", nincstelen iparosként élte le az életét. Mégis- főleg fiatalon – vidám kedélyű ember volt, aki mesemondó kvalitásokkal is rendelkezett: Tündér Ilonáról, Vasgyúró Gyurkáról meg a hétfejű sárkányról mesélt a gyermekeinek, nem csoda tehát, hogy a felnövekvő apróságok "valósággal beleszülettek a néphagyományba." Ez a népi stílus "él" tovább az emlékíró szövegében, ezáltal emelkedik írói rangra mindaz, amit elmond az utódoknak.Érdekesen építkezik. Kerek, jól kidolgozott történetek láncolata ez a mű, és sajátos íze van a mondatainak. Lám, néhány példa: "A ház zsendelyes teteje fót hátán fót, mint Ecet Gyula nadrágja", "Sorakoztunk (születtünk) egymás után, mint az orgonasípok", "A hálószobáknak a padlózata is tisztább volt, mint sok háziasszonynak a laskagyúró deszkája."

Ő maga is szegény ember maradt egész életében. Büszkén vallja: "1904-től 1958- ig, összesen 54 évet voltam a munka (no meg a harc) mezején", és hogy "...soha egyebem a két dolgozó kezemnél nem volt."

Életének állomáshelyei sűrűn váltogatták egymást: Nagylak, Nagykőrös, Szeged (itt szemtanúja volt Bleriot repülőgép-próbájának), Nagyszalonta, Nagyvárad, Kolozsvár, Brassó, nem beszélve katonaéveinek újabb színtereiről: az orosz és az olasz fronton is megfordult. Egyik legkeserűbb élménye az első világháborút követő trianoni "határozat": "Megalázva, becsapva érezzük magunkat, annál is inkább, mert mivelünk kint a fronton úgy tétették le a fegyvert, hogy területhódítás nem lesz".

Az ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ 1995-ben megjelent kiadványai

Aztán: "hallgatni és élni kellett tovább": kisiparosként (szíjgyártóként), majd gyári munkásként tengeti életét.

Bármiről ír, saját érzelmi viszonyulásának is folyton hangot ad. Néha elmélázik, máskor vaslogikával próbálja meggyőzni az olvasót igazáról. Valósággal áradnak az emlékei. Meg is jegyzi egy helyütt: "...kicsit előre is haladtam az élményeim leírásában, de hát így hozza ezt néha az emlékezés". Nos, épp eme természetes előadásmód révén válik Jancsik Andor emlékirata szép és igaz irodalmi olvasmánnyá.

**És élni kellett tovább. (Két emlékirat). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó. Székelyudvarhely, 1995.*

Nagy Olga: Pályakép fénnyel és árnyékkal (Emlékirat)

Állítom (régóta): nincs érdekfeszítőbb olvasmány a nagy alkotó, a teremtő művész, a tudományos kutató visszaemlékezésénél, pályaföl mérő rajzánál. Lenyűgöz mindig az ilyen típusú könyvek őszintesége, keresetlen önkitárulkozása, a hatalmas tapasztalatból leszűrt – másoknak is hasznosítható – tanulság. Könyvespolcomon mindig "kéz alatt van" például Darwin *Önéletrajza* (ki tudja, hányszor olvastam el már !) és Selye János: *Bonckés alatt a kutatás* című nagyszerű "elmefuttatása". Roppant izgalmas dolog betekinteni az alkotóműhelyek rejtett titkaiba, nyomon követni, miként is jutottak el a szerzők azokhoz a fölismerésekhez, amelyek új csapást vágtak a tudományos kutatásban.

E két könyv mellé most odahelyezem Nagy Olga *Pályakép fénnyel és árnyékkal* című vallomáskötetét* is, amely az *Egy néprajzos emlékei* alcímet viseli. Ez a betájolás azonban nem arra utal, hogy a szerző gazdag emlékanyagából *csak* néhány fontosabb epizódot örökít meg; valójában „több, mint fél évszázadnyi kutatópálya" képe tárul elénk, s „...az elmúlt szinte félszázad szellemi légkörét" próbálja fölelevéníteni. Egy kicsit tehát szintetizálásra törekedett Nagy Olga, amikor hozzáfogott könyve megírásához: tudta, hogy „nehéz önmagunkról és életünkről vallani." Eme nehézség leküzdése nem lehetett könnyű. Végül is sajátos ízű/stílusú könyv született, amely „esszé és vallomás keveréke". Benne bizonyos fajta *személyiségvizsgálatot* ad, tehát a szerző önmaga meghatározására törekedett a történelmi időben.

És indul a könyv az *Ajánlás* utáni első fejezettel, amely a *Szilveszterkor kezdődött...* címet viseli. A szerző még csak tíz éves: részt vesz a mezőpaniti Ócsztendőt búcsúztató "ősi rítuson". A látottak/hallottak döntő módon befolyásolják élete fordulását: "...ez az élmény döntötte el azt, hogy folklorista lettem" – írja.

A gyermekkornak tehát meghatározó jelentősége volt/van a tudományos (akár irodalmi) pálya iránti érdeklődés fölébredésében. Ekkor alakul ki mindannyiunk erkölcsi arculata, ekkor körvonalazódnak a néha nehezen kitapintható célkitűzések: magatartás-normák és magatartás-modellek sűrűjébe kerülünk, s fokozatosan kialakul viszonyulásunk a társainkhoz, a faluhoz, a szülőföldhöz.

Nos, a személyiségformálódás eme kezdeti szakaszában jó segítőtársra talált Nagy Olga: bátyja, Nagy Ödön, a kitűnő néprajzos (akkor még teológus hallgató), gyűjtőmunkára buzdítja. Hatalmas élmény volt, hiszen már ekkor alkalma nyílt arra, hogy bepillantson a szellemi (népköltészeti) "termékeket" létrehozó társadalmi közösség életének belső világába, hogy megérezze (intuitív módon), hogy a néphagyományban minden összefügg egymással, s csak ebben a tágabb összefüggésrendszerben gondolkodva érdemes kutatni és vizsgálódni.

1939-ben nyomdafestéket látnak első lejegyzései: szerepel – VIII. osztályos tanulóként – a Makkai Endre–Nagy Ödön által összeállított *Adatok téli néphagyományaink ismeretéhez* (Kolozsvár, 1939) című kötetben, méghozzá elég terjedelmes anyaggal (122-129. old.). "Hivatásos" kutatóvá azonban csak 1958-ban válik: ekkor kerül a kolozsvári Folklór Intézet munkatársai közé. Megelőzőleg volt már diák, tanítónő, helyettes tanár, újságíró és író, nem beszélve arról, hogy időközben férjével, néhai Krizsovánszky Lászlóval – a könyvet az ő emlékének szenteli – négy gyermeket is fölnevelt. Buktatók és remények szegélyezik tehát ezt a pályaívet, de ő, kutatóként, mindig célratörően dolgozott: "...mindig teljes beleéléssel foglalkoztam az éppen soron levő kérdéssel" – vallja. Igen: épp ez a teljes beleélés termette meg – ha megkésve is – a maga gyümölcseit. „Első tudományos kötetem, a *Lüdérc ságor*, 1969-ben jelent meg" – írja, miközben "függetlenségi harcnak" nevezi a megvalósításához vezető utakat.

A könyvben a legizgalmasabb részek azok, amelyekben Nagy Olga újfajta felismeréseiről "értekezik". Ezek a felismerések (felfedezések) később számos könyvben, no meg utó- és előszóban realizálódnak. Érdemes néhányat itt is fölsorolnunk.

Rájött arra, hogy "a mesélés nem csupán az egyéniségtől függ...hanem attól a *közösségtől* is, amely a mesét hallgatja". A hagyományőrzés egyfajta lehetőségét látta meg a "dinasztikus alapon" megőrződött és tovább adott mesemondásban. Idejekorán észrevette, hogy Kelet-Európában "...az a különös helyzet, hogy a történelmi fejlődés különböző fokozatait képviselő közösségek élnek egymás mellett." Ezek a más-más hiedelemhátterű közösségek sajátos esztétikai jegyeket hordozó mesekincset „termeltek" ki. Érdekesen világítja meg a "gyűjtő és/vagy kutató" kérdéskörét: „gyűjtő és kutató... a folklór esetében egyetlen személy lehet csupán" – írja. Tehát a frissen gyűjtött anyagot frissen kell feldolgozni, "ma kell" értékelni, s a gyűjtő lehetőleg maga írja meg "a maga csodavilágát". Különösen értékes eredményeket mondhat a magáénak Nagy Olga a mesei jelképek megfejtése terén. Két korábbi folklórelméleti esszékötete *(Hősök, csalókák, ördögök. Bukarest 1974; A táltos törvénye. Bukarest 1978.)* éppen újszerűségével, az addig ki nem mondott igazságok kimondásával vált folklórtörténeti jelentőségűvé. És milyen pazar sikert hoztak az "igaz történeteket", a népi elbeszéléseket tartalmazó könyvek! Megvilágosodott a szerző előtt, hogy az "írásbeliség már része a népi kultúrának", s hogy legnagyszerűbb adatközlője, Győri Klára valójában "kisepikában gondolkozott", azaz apró történések láncolatát hozta létre, miközben önéletrajzi könyvét, a *Kiszáradt az én örömem zöld fája* (Bukarest 1975) címűt megírta.

Sorolhatnánk tovább Nagy Olga "felismeréseit", de talán ennyi is elegendő annak érzékeltetésére, hogy ő az utóbbi évek/évtizedek egyik legmozgékonyabb gondolkodású népköltészeti kutatója, aki remek társadalomnéprajzi cikkek/tanulmányok szerzője is egyben.

Nem szóltunk a könyv címében is emlegetett „árnyékokról": művében egy- egy kötetnyi kézirat kálváriáját – ahogy ő nevezi: „odisszeáját" – is részletesen elbeszéli. Bizony ökölbe szorul a kezünk, amíg ezeket a "beszámolókat" olvassuk: micsoda hősi erőfeszítésre volt szükség ahhoz, hogy egy-egy értékes mű napvilágot láthasson. És – sajnos – még mindig vannak monográfiák, amelyeknek az "odisszeája" nem ért véget. A harcban, a nehézségek legyűrésében Nagy Olga támogatókra is talált. Megértő barátokra, akik ráéreztek a szerző felfedezéseinek újszerűségére, s pozitív értékeléseikkel következetesen támogatták munkálkodását. Levelek és levélrészletek egész sora, kritikai megjegyzések, ismertetések sokasága bizonyítja ezt az önzetlen "támogatást". A Féja Gézával folytatott levelezés például máris irodalom- és folklórtörténeti jelentőségű (az anyag kötetté állt össze). Nos, ezeknek a szövegrészleteknek a felhasználása tágabb összefüggésrendszerbe ágyazta a szerző "személyiségvizsgálatát", s valóban, megteremtődött annak a lehetősége, hogy sokrétűbb képet nyerjünk az elmúlt évtizedek folklorisztikai "történéseiről".

A könyvet olvasva, többször is eltöprengtem: vajon, mi a titka eme rendhagyó életpálya sikereinek? A választ – tételesen is megfogalmazva – megtaláltam a kötetben. A szerző ezt írja: "A népi lélekkel, gondolkodásmóddal én is azonosultam sok tekintetben. Mégpedig azzal a népi lélekkel, amely még nem tagadta meg a természetet, éppen ezért egészséges, természetes."

Úgy vélem, ennek az "azonosulásnak" van egy ugyancsak "természetes" következménye: Nagy Olga szavaiban végül is az erdélyi magyarság hite, reménye testesül meg.

**Pályakép fénnyel és árnyékkal. Emlékirat. Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1995)*

Ábrahám János: Picula I. Szegényember csikója hamar ló. (Regény)

Ábrahám János (sz. 1931) irodalmi munkásságát eddig is tisztelet övezte. Első novelláskötete viszonylag későn, 1969-ben jelent meg, *Részegnek minden nóta szép* címmel, a Kriterion *Forrás* sorozatában. Azóta számos újabb kötettel bizonyította írói "kvalitásait", de az áttörés, más szóval: tehetségének *elismertetése* – úgy hiszem – most sikerült igazán: Picula címmel olyan könyvet írt*, amely minden bizonnyal széles visszhangot vált ki. Magam úgy látom, hogy egész eddigi írói munkásságának gazdag "tapasztalata" ebben a – több kötetre tervezett – művében összegeződik. Mind a téma (amiről ír), mind a megformálásbeli "tökély" új minőségi szintet jelez a jelenkori erdélyi magyar irodalomban.

Miről szól a könyv?

A kötet hátsó borítóján levő kis tájékoztató szerint az író "az erdélyi magyar cigányok sorsát, sajátos életformáját..." örökíti meg, egy Torda-Aranyos megyei "híresség", a cigányprímás Bumbus Tárkony Gábor", azaz Picula élettörténetének elbeszélésével. Néprajzi-népköltészeti kutatóink már eddig is felfigyeltek a cigányság kivételes hagyományőrző szerepére. Tanulmányok, cikkek, sőt könyvek egész sora látott napvilágot ennek az etnikumnak a különleges tudásáról. Elég, ha itt – a teljesség igénye nélkül – Kodály Zoltánra, Nagy Olgára, Vekerdi Józsefre hivatkozunk. E sorok írója egyik nemrég megjelent közleményében érdekes statisztikai adatot közölt: az eddig rögzített 275 kibédi népmeséből 225 (81,8%) a helyi cigányoktól származik. Az adat önmagáért beszél.

Nos, Ábrahám János könyve olyan világot tár elénk, amelynek belső erőterei különlegesen vannak megépítve. Eme világhoz eddig – sajnálatos módon – nem tudtunk előítéletek nélkül közelíteni. Gádzsó mivoltunk ("gádzsó" mindenki, aki nem cigány) mintegy arra "predesztinált" minket, hogy *lekezelőleg* viszonyuljunk az ugro-romákhoz (magyarcigányokhoz), akik pedig immár századok óta együtt élnek velünk: ugyanazt a kenyeret (puliszkát) eszik, és ugyanabból az üzletből vásárolják a ruhának valót, amelyből mi. Az író épp ezzel a *meg nem értéssel* hadakozik. Ezt írja: "Sokan azt hiszik, feketének lenni csak bőrszínt jelent és hajállagot, elhagyatottságot és nyomorú helyzetet jelent. Pedig elsősorban világlátást jelent. Ha jobban tetszik: világfelfogást, sajátos hagyományok elfogadását, sorsot, amit holtbiztosan minden gádzsó elvetne magától, sőt megvetne, de nekünk, kháló́knak vállalnunk kell." Micsoda népi öntudatról árulkodó szavak! És Picula, a lekvári cigánydomb (Aranyosvár) főprímása, aki "vénen teli tudománnyal", épp eme öntudat révén válik a "szívós életerő fő hordozójává. „Ötvenhét éves koromra a szégyent én is fenékig kiittam-mondja magáról. Az "évezredes lenézettség", az egész nemzetség (faja) eddigi életsorsa – ha késve is – töprengésre, gondolkodásra készteti: kell-e, muszáj-e továbbra is vakon hinni az előre elrendeltség, a beletörődés, a sorscsapás "mítoszába"?

Ábrahám János ennek az életformának a sokrétű megrajzolásához főleg két forrásból táplálkozik. Felhasználja a romatudomány eddig elért eredményeit, valamint a ma is élő népi emlékezet gazdag tárházát. Feledhetetlen arcok, markáns jellemek sora vonul el az olvasó előtt: "elbeszélik" saját életüket, ugyanakkor közösségük múltjáról/jelenéről is "szakszerűen" értekeznek. Közülük meg kell említenünk elsőként Picula nagyanyját, Ötvös Lillát, az "édesmámit", aki "... tudás, tapasztalat, társalgás, nevelés szempontjából párját ritkította." Valóságos *élő enciklopédia* ő: a leginkább az ő elmondásában elevenedik meg a roma-élet sokrétűsége, egyedi, ősi elemeket hordozó hitvilága. A legtöbb legenda, eredet-meg hiedelemmonda ismerője. És mellette ott van egy másik „szereplő", az „eleven álmoskönyv", az álomfejtéssel foglalkozó Tána-néje, aki "unikum volt" a maga nemében. Hát még Világi János, a "költő": verscsináló tehetsége révén már az értelmiségivé való önfelemelkedés rögös útját járja.

Életerő és szenvedés: ezek a roma-élet elmaradhatatlan kísérői. Az életerőt "az emberi faj legcsodálatosabb képességének" nevezi a szerző: ez biztosította századokon keresztül a roma-nemzetség fennmaradását. Eme "életképesség" adott erőt ahhoz, hogy oti, "a végeken", a falu vagy város szélén, ahol éltek/élnek, az idővel dacoló kisközösségek jöjjenek létre. És vállalták/vállalják a szenvedést is. Tudják: „... a szenvedés az emberek nagy nevelője. Ő tanította művészetre, versre, zenére, erkölcsre a népeket... A fájdalom értéket ad az életnek, s végtelenné teszi a szeretetet."

Regény-e ez a könyv? Picula így okoskodik: „Nem árt, ha vegyülnek a műfajok... a fantáziám is csapongó." Ábrahám János alkotásában nem a fikció játssza a domináns szerepet. Dokumentumértékű "élményvilágot" tár elénk, hiszen Picula egyre csak mondta, mondta „a valót és az igazat." A hangszalagon rögzített élettörténet, amelynek ez a könyv az első „tekercse", épp valóságíze révén válik maradandóvá. De vigyázzunk: az emlegetett "hangszalagon való rögzítést" ne a szó szoros értelmében vett "igaz", tehát "használt" módszerként értelmezzük. A "hangszalag" itt valójában az író lelkének a palettája: a megírt legkisebb epizód is ezen a palettán "termett".

Milyen jó, hogy Ábrahám János végül is szót fogadott főhősének: "...írd meg Picula Gábor páratlan életét, és ettől nagy író leszel." Lám, Picula "jó tanácsa" megtermette a maga kiváló gyümölcsét: Ábrahám János írói műhelyében – minden kétséget kizáróan – "páratlan" könyv született. Gyönyörű bizonyítéka a nagykorúsodásnak.

**Picula I. Szegényember csikója hamar ló (Regény). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1995)*

Beke Sándor: Téged kereslek (Versek)

Második kötetét gyorsan követte a harmadik*: a szerző szükségét érezte annak, hogy minél hamarabb újabb, ezúttal minőségileg is jobban megépített verseskönyvvel jelentkezzék. Az önépítkezés lázas izgalma körül is tapintható mostani megvalósításában. A gyűjtemény "csak" három költeményt tartalmaz: *Pogány lidércek; Védtelen évek; Téged kereslek.* A második verset előző, tehát második könyvéből emelte be mostani kötetébe.

A három vers mind szerkezetében-formájában, mind eszmeiségében közeli rokonságban van. Egymást mintegy megerősítik/felerősítik, s jelzik, hogy a költő máris új irányt szabott költészetének. A rövid, állóképszerű, egy-két motívumra épülő verstől a lávaszerűen hömpölygő mamut-vers, a "hosszú vers" felé mozdult el, amelynek alaptermészete a parttalan áradás. Az ember belső (érzelmi- és külső (természeti-társadalmi-politikai stb.) világa egyaránt "terítékre" kerül bennük. Szenvedélyes önkitárulkozásokról tanúskodnak tehát: bukásról és fölemelkedésről, múltról és jövőről, gyászról és ünnepről "tudósítanak". Aligha van költőnk, aki a jelen, tehát a mai kor lényegét ennél plasztikusabban fejezte volna ki:

A komédia évadában
tragédiánk
ínsége sújt.

Valamivel "tárgyszerűbben", a lényeget konkrétabban fogalmazza meg az alábbi sorokban:

Vajon
még hányszor jönnek
jelszavak porondjaira
jóllakott
szájhősök
álszent mendemondákkal
törülni
dekadens őszt
és
sosemvolt tavaszt?...

És ide kívánkozik még egy idézet:

lábunk elé
véres
lélekforgácsok hullnak,
hullnak,
farsang lesz itt,
– mondtuk –
időtlenségben fuldokolva!...

Beke Sándor tehát a teljes élet költői megragadására törekszik. Ez a teljesség-igény azonban csorbát szenvedne, ha nem szólhatna a hitről is, az Isten-keresés lázáról, amely - kimondva-kimondatlanul – minden emberben ott ég, lobog, világít, figyelmeztet. A költő bejárja a mikro- és makrovilágot, mert Isten ott van a "nyárfalevelek ereiskéiben", "a pitypang hulló ejtőernyőiben", de a "véget nem érő világegyetem harangvirág csilingelésében" és a "Tejút beszélő csillagképeiben" is. Úgy vélem, hogy az utóbbi évek vallásos irodalmának egyik legegyénibb hangú költeménye született meg Beke Sándor költői műhelyében.

Kígyózó verssor-halmaz a három költemény. Ninesenek felszabdalva versszakokra, a kisebb-nagyobb gondolati egységek azonban jól felfoghatók. És micsoda képzettársításokkal, szókapcsolatokkal lép elénk a szerző! A Juhász Ferenc-i nyelvi merészség éppúgy tetten érhető, akár a Nagy László-i tömörítés. Érdemes kiemelnünk néhány eredeti szókapcsolást: álomkaravánok, gondolat-árnyak, gondolat-emberek, szurok-halál, matuzsálem-délután, ballada-csontvázak, csontváz-szerelmünk, strófa-ezredek, lélek-forgácsok, szivárványarcú, anyaföld-köntös-szívedben stb. Szerepük nyilvánvaló: a végletekig elmenő tömörítés. S ezek a szótársítások *természetesen épülnek be* az áradó versek halmozásos-körülírásos szövegeibe, azaz nem lógnak ki -szervetlenül- a gondolati egységekből. Költészet ez, amely arra hivatott, hogy egyre inkább megemberiesítse a ma emberét. Íme:

Ó,
költészet,
szirénázik az ég,
zsong a lila végtelen,
s arcodra
mintha gyöngéd reneszánsz
derű születne,
lelkedből

mintha kihaltak volna a
kényszer-jelmezek...

Hát igen, csak a "kényszer-jelmezek" szorításából szabadult lélek tud értékeset és maradandót teremteni. S ez a versesinálásra is érvényes.

**Téged kereslek (Versek). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1995)*

Kercsó Attila: Csigaséta (Gyermekversek)

Bevallom – emlékszem jól az élményre – hogy 1983-ban idegenkedve vettem a kezembe Kercsó Attila első, gyermekeknek szóló versgyűjteményét, a Sípvásár címűt. Zömében hosszú gyermekverseket tartalmazott, s azzal csillapítottam túlzott elvárásomat, hogy a szerző bizonyára a *nagyobb* gyermekeknek szánta a könyvet. Aztán – figyelemmel kísérve a hazai, tehát a romániai gyermeksajtót- egyre gyakrabban kaptam föl a fejemet egy-egy újabb Kercsó-vers olvastán: igen ez már más hang, játékosabb itt a képzeletvilág, tökéletesebbek a rímek, s a sorok is ritmikusabbak lettek. Úgy éreztem, a szerző felfedezte már, hogy a nagy horderejű mondanivaló kevesebb versszakban is elfér, s a tömörítés-rövidítés irányában kell haladnia.

Nos, a most megjelent gyermekverskötetében a szerző már hasznosította az évek során át gyűlt felismeréseit, tehát jó könyvvel lepte meg a gyermekolvasókat. Íme néhány versrészlet:

...Álmot ringó
Békalencse
Vízityúknak
Járda lenne.

Csuka hallgat,
Rák szunyókál,
Tavirózsát
Ringat a nyár.
(Vízi nyár)

Szenvedtem én hajótörést
Két arasznyi pocsolyán,
Mikor háborgott alattam
Félvedernyi óceán...
(Szélcsapda)

Repül a seregélyfelhő,
Elvarázsolt, bűvös kendő.
(Seregélyek)

Nyelvtörő típusú versek is vannak a könyvben. A *Csé-csurgató* című vers szavai – kivéve az utolsó sort – *cs* betűvel kezdődnek. Az ilyen fajta nyelvi játékosság, a betűrímre alapozó ritmusos szöveg a népköltészetben is gyakori, nagy költőink is éltek/élnek vele, tehát nem idegen a gyermekek számára. Íme az első versszak:

Csőre csapot csavartam,
Csóka csörög csapatban.
Csibém csipog cserépben,
Csepp csillan a cserépen.

Hasonló "módszerrel" készült a *Té-tekerő* című vers is.

Külön szín a kötetben (több is lehetne belőlük) feje tetejére fordított világ képi anyagából építkező vers, a Hiszed-e? Lám: kelepel és röpköd a kitömött gólya, vitorlázik az ekevas, a lajhár labdát üz, a giliszta napfürdőzik, míg a csiga nyújtón tornászik. A befejező versszak pedig telitalálat:

Ha nem hiszed, mit tehetek?
Én sem hiszem, elhiheted.

Tréfa, humor, játék, helyenként pedig eredeti költői képsor teszi "megkapóvá", más szóval: kapóssá Kercsó Attila gyermekverseit. Ráébresztik a gyermekeket arra, hogy milyen csodálatos is az anyanyelv. Kimeríthetetlen lehetőségeket kínál a "teremtett világ" megvalósításához.

Egy mondatnyit – végül – Karancsi Sándor rajzairól: realisztikus felfogásban készültek, de nem nélkülözik a gyermeki bájt, a játszi kedvet, így hát jól odasimulnak a költő-megalkotta világhoz.

**Csigaséta (Gyermekversek). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó, Székelyudvarhely, 1995)*

Kristó Tibor: Kései leltár (Versek)

Szokásommá vált (jószokásommá), hogy a verseskönyveket – különösen ha írnom is kell róluk – egyvégtében olvasom el, ceruzával a kezemben, s meg-megállok a telitalálat-értékű költői megnyilatkozásoknál. Dédelgetem a szavakat, s repesel a szívem, amikor feltűnik egy-egy versszak vagy teljes költemény, amely a ***nagy költészet*** himporát hordozza magán. Később aztán a gyengébben megmódolt részekre is felfigyelek, s megpróbálom földeríteni a nyelvi-gondolati megbicsaklást kiváltó okokat.

Ezzel a „módszerrel" olvastam el Kristó Tibor verseskötetét is. És akadt szemelgetni való. Íme:

nyarába
belecaludt a fa

cseresznye szemeit
lehunyta...
(Pasztell)

havazik
virágpelyhekben
hull a tavasz...
(Ismét a madarakról)

(folytatás a 12. oldalon)

Tetszetős külsővel, érdekes (és értékes) versgyűjtemény jelent meg *A Cenk árnyékában* címmel. A *Brassói költők antológiája* alcímet viseli, de amint a bevezető sorokból kiderül, nemcsak a városban, vagy a megyében született alkotók vannak jelen benne, hanem azok is, akik valamilyen *úton-módon a városhoz kötődtek.* "Némelyikük évtizedeken át élt és dolgozott a városban (ilyen alapon brassói költő a két Szemlér Ferenc)..." – olvassuk a "beharangozó" előszóban.

A kötetet kísérő filológiai "apparátus" pontos és teljes. Íme: "Megálmodta és útjára indította Bencze Mihály. Válogatta, az előszót írta, az életrajzi jegyzeteket összeállította Jancsik Pál. Fulgur Kiadó, Brassó 1995. A fedőlap Ábrahám Jakab munkája". És még: az előszóíró alapos "tájékoztatót" ad a kötetbe foglalt alkotók munkásságáról, úgy, hogy a recenzensnek nincs is más lehetősége, minthogy *általában* szóljon az antológia jelentőségéről, s megpróbálja „kipuhatolni" a fontosabb költői vonulatokat.

A kötetnyitó vers Apáczai Csere Jánostól való. Hexameteres sorokban köszönti "tudós társának megjelent munkáját." A "költemény" ma verstörténeti értékű: 1652-ben keletkezett, s a magyar időmértékes verselés egyik korai példája. Apáczai két prózai írását is "bevette" a válogató, azzal a megokolással, hogy "...ma is időszerűnek érezzük pedagógiai, az iskolai oktatást modernizáló, egyetemalapító törekvéseit." A két írás időszerűségét csak nyomatékosítani lehet, mégis megkérdezzük: a lírai versek közül nem lóg-e ki – jellege miatt – a két tudományos értekezés?

A Petőfi utáni népiesség szellemében alkotott a múlt században Zajzoni Rab István: az utat, amelyen halad, a János vitéz meg a Toldi szegélyezi. Itt-ott székely népballadáink hangjai is fölkísértenek.

A Cenk árnyékában

A század elején modern, Nyugatos líra egyik kiváló exponense Áprily Lajos. Ő a kötetben a legkiválóbb versekkel van jelen. Íme néhány cím: *Az irisorai szarvas, Március, Tetőn, Tavasz a házsongárdi temetőben, A kor falára.*

Kicsit ezt az utat próbálja járni Id. Szemlér Ferenc is.

Századunk formabontó törekvéseinek létjogosultságát Bartalis János költészete jelzi. A szabad vers nagy művelője, bizonyos mértékben mintaképe is lett a későbbi induló nemzedékek számára.

Nos, az Áprily Lajos-i meg a bartalisi hagyományok jó ötvözője Szemlér Ferenc, Jancsik Pál, Lendvay Éva, Ritoók János és bizonyos mértékben a korán elhunyt Apáthy Géza. Jancsik egyik legszebb versszakát idézzük az Anyám című versből:

Egyre kattog a varrógép az éjben.
Olajozottan zakatol.
Minden öltésére egy csillag
sziporkázik föl valahol.

Lendvay Évától, a "legbrassóibb" költőtől is érdemes idéznünk:

...Furcsa feladat
Maradni mozdulatlanul
Ugyanazon csillag alatt,
Míg más liheg, törtet, vonul

Kancsal, de más egek felé...

A „posztmodern kategoriájába" sorolja be az előszó Bencze Mihály, Vass László Levente és Beke Sándor versterméset. Joggal. Bencze is bizonyítja, hogy a szabad asszociációra épülő versekkel is lehet korszerű mondanivalót kifejezni.

Más típusú, úgynevezett "áradó" verseket ír Beke Sándor: szinte parttalanul hömpölyögnek a költői képek, a gondolatok, a *Rózsakereszt* című versében, amelyet magyartanára, Fóris Gyula emlékének szentel:

"Tanár úr, akkora huzat van ebben a refor- / mátus temetőben! A virágok szirma is le- / pergett a sírhantokról, a koszorúk mű- / virágain gyöngyözik a harmat, s aranymá- / linkók himnuszai becézgetik a törékeny és / félénk indulatszókat."

Végül dicsérnünk kell a brassóiak kezdeményezését: kötetükkel példát mutattak arra, hogy – önismeretünket erősítvén – érdemes ilyen városi (megyei) versösszeállítással jelentkezni. Milyen ildomos és szép lenne, ha minden jelentősebb település "föltérképezné" lírai "vagyonát", és bemutatná/felmutatná a mindenkori olvasónak: ilyenek vagyunk, ezek a mi sajátos lírai arcvonásaink.

Ráduly János

MAGVETŐ

Apáczai Csere János:
MAGYAR HÍVEKNEK MEGSZOLLÉTATÁSOK

Lámpást s fáklyákot törvény kiadásakor Isten
Trombitadörgésben Sinain láttokra sidóknak,
Gyújta, kinél járván, hallott törvénynek utáról
El ne botolnának mennyországnak kapujáig.
Lámpással Gedeon Midiánt elveszté, nagy álom
Szürkületbe kiket mélyen környülfoga, mellyet
Árpakenyér éjjel seregekre leszállva jelente.
Lámpással szűzek vőlegénnyel örömbe menének
Etszaka nagy vígan, hogy hallik a hívo kiáltás:
Mely nélkül az öti künn nagy szomorán rekedének.
Nagy Británnianak így azért tés Mennyei Lámpást
Aki minap gyújtál, mutatád meg az emberi nemnek
E siralom völgyén mi légyen kalauzza, világja
A maradandónak, s dühös ördögnek fene nyílát
Mint törjük s rontsuk, s mi Urunknak mint végezetre
Tétessék méltán ditső koronája fejünkbe.
Íme e drága arany lámpást most a magyarokkal
Közletik. Áldott légy, kegyes Isten! Kérlek, oh ember!
Járj nála s megládd, ez életnek is iszonyu terhét
Megkönnyitti, mutat végén mennyei világot.

Zajzoni Rab István
BÖRTÖNBEN

Itt fekszem némán, csöndesen,
Vetetlen börtönágyamon;
Lelkemben kínos kín gyötör,
Anyám, anyám, nem alhatom!
És mintha jönc jó anyám,
Szellemként lépve, egyedül-
Ne csüggedj, édes gyermekem,
Viseld te magad emberül!

Keringnek gondolatjaim
Sötéten sötét éjszakán.
Hogy eshetett meg a halál-
Csapás Hunyad László fián!
És László, ím, előttem áll,
Arcán fejedelmi fény derül-
Ne csüggedj, árva rabfiú,
Viseld te magad emberül!

Oh, boldog dél, oh, szelíd ég!
A hellén ifjak szabadon!
De ím, ott Marco Bozarisz,
A dalnok, török vérpadon;
Fűrészelik, ő jajt se mond,
A török arcok vére hűl –
Ne csüggedj, hű magyar fiú,
Viseld te magad emberül!

Eltűnt az éj, rég megvirradt,
A börtönőr szobámba lép,
Ítélet napja ma leszen,
Hallgatni jött kíváncsi nép.
De én bátor s nyugodt vagyok.
Fülembe cseng szüntelenül:
Ne csüggedj, hű magyar fiú,
Viseld te magad emberül!

Id. Szemlér Ferenc
SZERETNÉK ÉLNI

Szeretnék élni, Istenem,
Még néhány hosszú évig.
Mi örömünk: kicsiny fiunk,
Míg férfivá megérik.
Míg fölneveljük hitben őt,
S erkölcsben egyaránt,
És elbocsájtjuk boldogan,
Hű bajnokod gyanánt.

Ha mint keresztény és magyar
Küzd majd a jók javáért,
S áldó kezed védelme közt
Hajója rév alá ért:
Ha már a fán, mit ápolánk,
Virág, gyümölcs fakadt:
Akkor bocsásd el, Istenem,
Te hű szolgáidat!

1906

Áprily Lajos
RÉGI VÁROS INTEGET

Tél zúg felettem. Torlasz minden út,
s a gond portyái űznek itt a síkon.
Se vár, se domb. Se fegyver. S egy napon
a szűkülő kört mégis átszakítom.

Talán tavasz lesz, útra-lázító.
S mint a vándor, ki hívó dallamot hall,
a hátizsákot vállra szíjazom
s megindulok magamban hosszú bottal.

A pusztákon túl város int nekem,
felette fenyves-csúcsokból sötét sor.
Fekete tornyok, bástya, vont hidak,
pártázatos fal, ágyúrés. Középkor.

Csörren a hídlánc. Pántos kapu döng,
hogy bebocsát az ordas alabárdos.
Benn zsong a nép, a tornyon zene szól:
fényben tavaszt köszönt az ócska város.

A templomból az ős dísszel kilép:
a városbíró. Centumvir-kiséret.
Túl zeng a Cenk, s a fényben átölel
a háromszázesztendős mélyű élet.

Riasztott lelkem vassal vértezem,
többet nem játszom majd a csacska rímmel.
Mint aurifaber, mint argentifex
ércet formálok ötvös-őseimmel.

Éjjel sötét bástyából kémlelem
piros villámát messzi préda-tűznek.
Ott a halál jár. Perzselt földeken
tatárhadakkal hajdúk kergetőznek.

S míg hallom: túl az óriás falon
a század zúg és zúg a Barca-róna,
belül kohótűz és erő dalol,
s ölel a vár, a városom. Corona.

Bartalis János
ANYAFÖLD

Édes vagy, mint a bölcső.
Fekete vagy, mint a sír.
Vér és könny kötöz össze véled
soha fel nem oldódó kapcsolatba.

Nagyobb vagy, mint a szerelem,
erősebb, mint a halál.
Nem szakadhatunk el tőled:
fogod a kezünk.
Tengermesszeségből visszahívsz,
ha elmenni akarnánk.

Mosolyogsz
– meleg anyai mosolygással –,
mint őszibarack a fán.

Örök vagy.
Halhatatlan vagy.
Csillag vagy.

A csillagok lehullhatnak az égről:
Te szívünkben örökké élsz.

Szemlér Ferenc
SZERELEM

Őszül már. Hull a makk.
Lepereg.
Lassacskán ballagok
teveled.

Ég a Cenk odafenn
vörösen.
Nem volt még szép ilyen
sohasem.

Rajtad az ősz csupa
napsugár.
Nem lehetsz szebb soha,
soha már.

Rajtad így ég örök
csodafény –
majd ha nem is leszek
veled én.

Lendvay Éva
ÁLOMBELI SÉTA APÁMMAL

Az utcák üresek voltak, éjfél volt, mégis nappal.
Lassan sétáltunk Brassó utcáin apámmal.
A Weiss Mihály utca sarkán, ál-barokk homlokzat élén
törött porcelán órát láttunk, festett tarka virágok
díszítették, s csak egy mutatója volt.
Apám azt mondta, Jókai Móré volt ez az óra.
Továbbhaladtunk, s a Kapu utcán felfelé menve
a Búzasorra értünk, a ház elé, amelyben születtem.
– Ide jöttem '935. április 24-én délelőtt 10-kor –
mondta apám mosolyogva-, már öt órája,
hogy a világon voltál. – Könnyű eső esett a
felhőtlen hajnali égből, és továbbsétáltunk
karonfogva apámmal, aztán valaki jött és
köszönt nekünk, apa és lánya, halottak
egy halott városban, ahol soha, míg élők,
negyven év alatt nem sétáltunk kart karba öltve,
kedélyesen, a nyárspolgárokon élcelődve –
egyetlenegyszer sem sétáltunk együtt mi ketten.

Ritoók János
BRASSÓ

Szikár kémények szürke füstje.
Égre jajduló gótikus vágy.
Házrengeteg fényablakokkal.
Fenyőfüszeres esti szél.
Zsibongó népű keskeny utcák.
Büszkén őrködő Cenk-tető.
Középkor-hangulatú tornyok.
És: Hello! Guten Tag! Bonjour!

De mi áramoltat át rajtam
olyan jóleső melegséget,
amikor tékozló fiúként
a szülővárosomba hazatérek?

Jancsik Pál
A CENK SZÍNEI

Ha láthatnám, hogyha most ott lehetnék...
Kigyúl melengetőn a színes emlék.
A Tanácsháza s a Fekete-templom
fölött a hegyen lobog a kevert lomb:
a sárga változatai, a barna
baritonja, rőtek trombitahangja,
mélyzöld fenyők örök melódiája
zuhog alá az ámuló diákra,
ki szeretné mindezt "művé" emelni,
de nem lel szóra toll, festékre pemzli.

Máskor a hideg köd, akár a spongya,
a sziporkázó színeket kioltja –
"pipál a Cenk" a szójárás szerint.
Csak a diák cipeli mind a színt
a Múrhátánál, Királyhegy alatt,
amint az iskola felé halad.

A Cenk színei bennem most is égnek,
parazsai a régi szenvedélynek.
S hogy ismét őszi szín-melódiák
zendülnek, fölsóhajt a véndiák:
fiatalnak s ott lenni volna jó...
Reálisan hull földre egy dió
a kolozsvári csöndes csenderesben,
hol messze álmodtam magam e versben.

De át ködén éveknek, távoloknak
a Cenk színei élnek és lobognak.
A hegyek fölött, át a Barcaságon,
kitárt szárnyakkal száll az ifjúságom.

Apáthy Géza
HALHATATLAN EREKBEN

Magos Déva várból, hol a kőfal
nem szorít már gyönge szívemen,
én, asszonyfeleséged, tehozzád
szólnék most, Kőmíves Kelemen.

Nem feddő szóra ajzom fel magam,
s nem gyűjtöm századokból könnyem,
a legszebb áldásra készülődöm,
hogy áldozatod megköszönjem.

Mert elhamvadtak rendre azóta
reggelek, esték, aranypénzek,
pallérjaid is asszonyaikkal,
de áll a vár, és én is – élek!

Ha várad majd reggelre-estére
netalán egyszer leomolna,
a ballada, amelyben sorsom él,
időtlen messze túlragyogja.

Légy áldott hát ezerszer áldott,
mert nékem rendelted el a kínt,
amelytől vérem, ezer forrásból,
halhatatlan erekben kering.

Bencze Mihály
SAINT-EXUPERY

fénysodronyon dübörög a lift
lift-sugarakban robban a Nap
a kis Herceg B-612-es bombázója
mint bomlott rózsafüzér zuhan
szeme szaharájában dagad az óceán
óceánon a békehajók tűsarkú palástja
tüdejébe a forró levegőt kanalazza
laza évmilliók permete szitál
szitakötők röpködő meséibe
fullad az utolsó csobbanás
évek távlatából a sírod vízköreire
írom a reménytelí verseket

Vass László Levente
PORTRÉ

úgy feszítem e féligvers fölé a
címet mint festő ki tudja
előtte a vászon előtte az arc
de fáj csúszik itt a föld
hullámzik a táj
arcod összetört mint-
ha kavicsot dobtam volna
látomásom víztükrére

Beke Sándor
HUSZONÖTÉVESEN

Huszonötévesen,
nyakig érő
vastaps közepében,
petróleumlámpával kezemben
még egyszer
elindultam feléd,
hogy végiglapozzam
megíratlan eposzodat,
te filmcsillagok nélküli,
de utópiákkal
teleszórt ifjúság.

Huszonötévesen
aláaknázott
földeken jártam,
hol az eszmények udvarán
akasztófák álltak.

Huszonötévesen
egy irányjelzők nélküli
hármasútnál álltam,
ellenfelem a kényszer volt,
a bíró nem Isten,
hanem maga a
gyalázat.

És huszonötévesen
néha
imára kulcsoltam kezem,
és szobám szögletében,
Istenem
téged kerestelek.

És törékeny
alig férfi,
huszonötévesen
a világ egyik sebhelyében
kioperáltam elmémből a
halál embrióját.

Huszonötévesen
lélektégláidat
helyeztem egymásra,
KÖLTÉSZET,
mert tudtam,
hogy Te vagy,
s ha nem,
Te leszel a
világnak a vára
és mindenfelőlről
mindenfelé
sok ablakod nyílik majd a
világra.

És mégis,
huszonötévesen,
féleurópai szívemet
mosta a Duna,
s én tisztán,
békegalamb képében
fölötted repültem,
te vénhedő Európa...

(1986)

Harald Meschendörfer: KATALIN-KAPU

(folytatás a 7. oldalról)

szétpattannak a kicsi csték
a Nagy Törékenységben-
markomban őrzöm darabjait
(Szürke magány)

huzatos
az ezredvég
Krisztus újból
megfeszül
legbeszéltebb nyelv
az EGYEDÜL...
(Huzatos)

Nos, az így megépített „versmotívumokra" gondolhatott a könyv szerkesztője, Jancsik Pál is, amikor "egyéni hangvételű, a gondolati líra puritán egyszerűségének jegyeit magukon viselő" versekről ír a könyv hátsó borítóján. És igaza van: Kristó Tibor tehetséges költő, aki reméljük megtalálja rövidesen a helyét az erdélyi magyar költészetben. Egyes versein érezni a túlzott tömörségre való nagy igyekezetet. Ez az igyekvés tiszteletre méltó, de csak akkor, ha az eredmény minősége jó, ha nem vezet képzavarokhoz, ha nem törik meg a gondolat fensége. *A lövöldeház emlékezete* című vers kezdősorait idézzük:

IDŐBE lőtt lövölde füve talpad alatt
ha zizzen rejtelmek zenéjét szél
hordozza még frissen titkainak
kobalt egén fehéren lebben tova
mindaz mi maradt az évszak kacat
tartóiban...

Ebből másfél sornyit megpróbálok magamnak "lefordítani": van tehát a lövölde, amelyet időbe lőttek, ennek van füve, ez a fű van a te talpad alatt, s ez ha zizzen... -és ettől kezdve új "zónája" következik képnek-gondolatnak, azaz a vers további része nem szervesül a kezdő motívumhoz. Hirtelen a szabad asszociációs megoldás lehetőségére gondolok, de nyomban elvetem: marad tehát a felhomály (egészhomály?). Az ilyen elbizonytalanodásokat maga a költő is érzi, erről tanúskodik a *Versrestauráció* című költemény:

javítják a verset
felszedték rímeit
keresik hol szakadt meg a
gondolat vezetéke...

A szerzőnek mellőznie kell a puszta formai játékokat, el kell kerülnie a gondolati buktatókat, és föl kell mutatnia igazibb önmagát. Akinek ez sikerül, valódi költővé válik.

**Kései leltár (Versek). Erdélyi Gondolat Könyvkiadó,* Székelyudvarhely, 1995)

A Homoród mentén... (II)

Ezzel be is jártuk a Kis-Homoród völgyének falvait, betérhetünk a Nagy-Homoród völgyébe. Itt megint csak a folyó alsó völgyének folyásától felfelé haladva, a már említett Kaca után Homoródkarácsot találjuk. Egyike a Homoród mente legkorábban említett településeinek (1224: Daraus). A Daróc helyneveknek igen érdekes az alakulásmódja. A régi magyar nyelvben azokat a vadászokat, akiknek a vadnyúzás, szíjhasítás és szarvlevevés volt a feladatuk, egy "nyúzó" jelentésű szláv eredetű szóval darócoknak nevezték. Külön társadalmi réteget alkottak: "de populis nostris, qui drawc uulgo dicuntur" - írja róluk egy 1261-ből való latin nyelvű kézirat. Tudnunk kell, hogy nyelvünkben a személyneveknek egy csoportja a hajdani ősi foglalkozásra utal. A halászból a Halász, a juhászból a Juhász, a vadászból a Vadász és több más foglalkozásból keletkezett az ún. foglalkozásnevek csoportja. A daróc foglalkozás szolgáltatta a Daróc személynevet, s ebből a puszta személynévből keletkezett a Homoród menti Daróc falunév is. Minthogy több helységnevünk is volt (pl. Nádasdaróc, Királydaróc), a hivatalos helynévadás e század elején a Homoród menti Darócot Homoródkarácsként rögzítette.

Homoródkarács után a következő két falu, illetőleg falunév Homoródjánosfalva és Városfalva. Mindkettő a birtoklásra utaló *-falu* utótagú nevek csoportjába tartozik. Az előbbiben ma is nyilvánvaló, hogy a birtokos egy bizonyos János nevű volt, s ez szolgáltatta az akkoriban még megkülönböztető jelző nélküli Jánosfalva (1448: Janosfalwa) nevet, de 1760-ban feltűnik már a megkülönböztető Homoród-Jánosfalva névváltozat is. A Városfalva (1566: Warosfalwa) név előtagjának semmi köze a város köszzóhoz, a falunév a Város személynév és a -falva kapcsolatából keletkezett.

A továbbiakban, a völgyben felfelé haladva, a településnevek között egy újabb névtípusra bukkanunk. A XII. század végétől, de különösen a XIII-XIV. században divatba jött nálunk is a falvakat a templom védőszentjéről elnevezni. Ilyen név Homoródszentpéter, Homoródszentpál, s kissé távolabb - Recsenyédet átugorva - ilyen név Homoródszentmárton is. Homoródszentpéter első írásos adata kései ugyan (1567: Zent Peter), de a másik két falunak a neve már a pápai tizedjegyzékben feltűnik, mindkettő latin formában, (1332-7: de Sancto Matino; de Sancto Paulo). E névtípus a magyar névadásban igen gyakori, a magyar nyelvterületen Szentmárton nevű faluból 56, Szentpéterből 34, Szentpálból 15 fordul elő. Emiatt a *Homoród-* megkülönböztető jelző megjelenése elkerülhetetlen volt (1760-2: Homoród Szent Péter: 1709: Homorod Szent Pál: 1590: Homorod -Szentmárton).

Ne feledkezzünk meg a Homoródszentpéter és Homoródszentpál között fekvő furcsa nevű Recsenyédről sem. Első írásos előfordulása 1487-ből való: Rechenijed. Valószínű, hogy a név egy 'halom, emelkedés' jelentésű szláv szó származéka, mely szó mint helynév a magyarban a már említett -d helynévképzővel egészült ki.

Közvetlenül a Homoród partján települt falvak között még kettőt kell említenünk, Abásfalvát és Homoródkeményfalvát. Írásos előfordulásuk viszonylag kései, 1566: Abásfalwa: 1576: Kemenifalva. Mindkettő az előbbiekben már tárgyalt személynév + falva névtípusba tartozik. Az Abásfalva név előtagjában az Aba személynév -s(t) képzős származékát, a Keményfalva előtagjában a Kemény személynevet találjuk. Ez utóbbit el kellett különíteni például Küküllőkeményfalvától, s így kapta a név a Homoród- megkülönböztető jelzőt (1760-2: Homoród Keményfalva).

A Nagy-Homoród völgye elég széles, s a folyóba ömlő patakok mentén is településeket találunk. Ilyen falu Székelydálya. A falunév elsődlegesen csak Dálya (1332-7: Dalya), csak később lett Székelydálya (1760-2: Székelydállya). A Székely- előtag a lakosság nemzetiségére utal (lásd Oláhdálya, Szászdálya). A Dálya helynév szláv eredetű, a birtokragos szláv Dalja átvétele, a név tulajdonképpeni jelentése: 'egy Dal nevű emberé, Dalé'.

A patakvölgyekben még három, puszta személynévből magyar névadással keletkezett településnevet találunk. Ilyen Ége (1567: Ege), Bágy (1557: Bagij) és Kénos (1567: Kenos). Mint személynév az Ége is, a Bágy is kimutatható az 1208-1235 között íródott Váradi Regestrumban. A kínos közszóból keletkező Kynus személynevet is ki tudunk mutatni már 1211-ből. A név é-ző Kénos alakja székely nyelvjárási sajátság.

Csutak Levente: CORONA

A Bágy és Kénos között fekvő Lókod (1505: Lokud) falu neve már kétféleképpen is magyarázható. Lehet, hogy a 'völgy, szoros, lapályos erdőség' jelentésű székely lok tájszó -d képzős származéka (lásd Gyimesfelsőlok), de lehet puszta személynév is, hiszen a régi magyar személynevek között 1211-ből kimutatható a Locud személynév is.

A Gyepes (1566: Gyepes) falunév mint néptípus hasonlít a már tárgyalt Almás helynévhez. A név a 'pázsit' jelentésű gyep szónak -s képzős származékából való, és dús gyeppel benőtt helyre utal.

Utoljára maradt Homoródremete (1601: Remethe Homorod: 1854: Homorod-Remete). A Remete helynév a személynévként is előforduló remete közszóból keletkezett.

Murádin László

Tóth István versei

SENKIFÖLDJÉN

Utaztam, menekültem
jópár országon át.
S hosszúsági, szélességi körök
szabtak ott is
az egeknek határt
lehúlt agyam fölött.

Mint dróthálóba bonyolult vad,
a szabadulást, emelkedést
kereste agyam.
De az átfogó hálók nem lazultak:
szétszelt glóbusként
éltem önmagam.

Megkülönbözött bennem a világ:
országok, földek
kertek és füvek
mind acsarogták fennhangon, némán
egymásra és rám
osztási elvüket.

És rámnehezült a tekintetük:
a be-nem-teltek sorsát
hordozom mindenütt,
elátkozott ország:
a főcsontkitóktól
a csonkokig
minden teremtmény
vélem osztozkodik.

Épp egy szomszédos
kerítés tövén
állok, kallódó
gyomnövény,
– már nem a járdán
és még nem a kertben –
hol a senki-
földjére leltem.

S a járdakövektől
az oszlopfákig
– mi a térképből kimaradt –
a senkiföldjén
világrekordot állít
a gyöngyvirággyökérzet
– e kőszéleken
átütő acélszeg.

Bár nem hiteles
teljesítmény
én technikailag
hitelesítnem.
Mert e szűk kapun
– kicsi résen –
bomlani kezd
a kerítésem.

Sorsom már benne
élem holtomiglan:
míg egy nemvárt rés
– nyíló ajtó –
villan.

TÉLELŐ

Csendben mentél el,
Ifjúságom.
s én nem kiáltottam
utánad;
elindultál
egy fakó nyáron,
s nem is vittél
téli ruhákat.

Most, hogy nem
találkozunk többet,
s híred hűvös
szelek se hozzák:
fáj, hogy átadtalak
a ködnek,
s nem volt egyetlen
szavam hozzád.

Érdeklődtem
több volt-barátnál:
milyen őszi
utakon reszketsz...
S mind messzebb mész,
bár szóra várnál –
míg az Isten
hidege megvesz.

ISKOLA

Sok egymás helyébe
tolt öreg fapad,
sok egymást váltó kéz
beléjük farag.

S az új padnak mind újabb
vendége lesz...
Csak ami szóként elszállt –
az végleges.

GYERMEKEKNEK

P. Buzogány Árpád

FALUSI EST

Este kezdett lenni,
világít a hold –
csillag lyukas-égen
aranysárga folt.

Háza előtt Buksi
nézi az eget,
békasereg kezdett
hangos éneket.

Szellő-úrfi lenget
nyírfaágakat,
pók sző hálójába
újabb szálakat.

Elszundít a patak,
licseg-locsog még;
nem füttyint a rigó,
fészkén alszik rég.

LEFEKVÉS ELŐTT

Már ennek a napnak is vége,
ráhúzták a redőnyt az égre.

Még egyet szól ajtómon a csengő
majd este, ha a nyáj megjő.

S a gömbölyű hold odatéve
magasra, a lámpás helyébe.

Felhő sincs sehol az égen.
A nagy meleg odalett régen,

Szél hajlítgatja a fákat,
lúdhőrös lesz már a hátad.

Kutya hámul a holdra.
Ugat. A többi is sorra.

A csillag is fényesebb nyáron.
Harmatcsepp gyűl a fűszálon.

S az éjjeliőr munkája,
hogy az éjfélt majd elkiabálja.

SZÉKELY ÚTKERESŐ

Irodalmi és művelődési folyóirat
Megjelenik Székelyudvarhelyen

Főszerkesztő:
BEKE SÁNDOR

Szerkesztőség:
CSIRE GABRIELLA
KOZMA MÁRIA
RÁDULY JÁNOS
RÓTH ANDRÁS LAJOS

Állandó munkatársak:

Beregszász (Kárpátalja)
PENCKÓFER JÁNOS
Brassó
LENDVAY ÉVA
Budapest
BAKAY KORNÉL
BALÁZS GÉZA
GYÁRFÁS ENDRE
NAGY GÁSPÁR
Bukarest
BARABÁS ISTVÁN
CSEKE GÁBOR
ÉLTES ENIKŐ
Csíkszentdomokos
NAGY IRÉN
Csíkszereda
FORRÓ MIKLÓS
KARDALUS JÁNOS
SZŐCS JÁNOS
Gbelce (Szlovákia)
LISZKA JÓZSEF
Gyimesközéplok
TANKÓ GYULA
Kolozsvár
ÁBRAHÁM JÁNOS
BALOGH EDGÁR
BENKŐ ANDRÁS
CSEKE PÉTER
EGYED ÁKOS
FERENCZI ISTVÁN
FODOR SÁNDOR
IMREH ISTVÁN
JANCSIK PÁL
KESZEG VILMOS
MARTON LILI
MURÁDIN LÁSZLÓ
NAGY OLGA
TŐKÉS ISTVÁN
Margita
PAPP ATTILA
Marosvásárhely
GERGELY RÓZA
TÓTH ISTVÁN
Miskolc
HORPÁCSI SÁNDOR
Nagyszalonta
DÁNIELISZ ENDRE
Nagyvárad
FÁBIÁN IMRE
Sepsiszentgyörgy
MÉSZELY JÓZSEF
VERESS DÁNIEL
ZSIGMOND GYŐZŐ
Székelyudvarhely
FERENCZI GÉZA
HUBBES ÉVA
KOMORÓCZY GYÖRGY
KOVÁCS SÁNDOR
LŐRINCZ GYÖRGY
LŐRINCZ JÓZSEF
VOFKORI GYÖRGY
VOFKORI LÁSZLÓ

Kiadja az ERDÉLYI GONDOLAT Lap- és Könyvkiadó
Felelős kiadó: BEKE SÁNDOR
Számítógépes szedés és tördelés:
ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ
Tördelőszerkesztő: PAP LEVENTE
Számítógépes szedés: VÁGÁSI GABRIELLA
A szerkesztőség címe:
4150 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87, RO.
Telefon: 00–40–66–212703
Anyagi támogatásaikat a következő folyószámlákra tehetik:
40.72.2.02.1.91. (lej), 47.21.8.10.00.99.0 (DM)
47.21.4.16.02.16.0 (USD) Kereskedelmi Bank Székelyudvarhely
Folyóiratunk kapható a Hídfő boltokban
Megrendelhető a szerkesztőség címén
Nyomtatta a székelyudvarhelyi
ERDÉLYI GONDOLAT Lap- és Könyvkiadó Nyomdája

ÖTÉVES AZ ERDÉLYI GONDOLAT KÖNYVKIADÓ

A romániai magyar sajtó a fellendülés legjobb korszakában sem volt valódi üzlet. A drágulással együtt sorra szűntek meg a napilapok és időszaki kiadványok. S a szelekció nem mindig a jó marad. Az olcsó pletykairodalom kelendőbb portékának bizonyult a színvonalas publicisztikánál.

Ilyen konjunktúrában aztán különösen nagy érdem, ha egy hagyományokkal nem rendelkező vidéki város irodalmi-művelődési lapot indít, s azt hat éven keresztül nemcsak fenntartani képes, hanem megjelenésének folytonosságát is biztosítja. Méghozzá olyan színvonalon, amely méltán emeli a régóta ismert és elismert kiadványok sorába. Az 1990 áprilisában alapított Székely Útkereső nemcsak hogy átvészelte a gazdasági recesszió viharát és az olvasóközönség kultúra iránti, objektív és szubjektív tényezők meghatározta apátiáját, hanem képes volt a továbblépésre is. Fiatal, energikus, nemcsak az irodalmi berkekben járatos, hanem kitűnő gazdasági érzékkel is rendelkező alapító-főszerkesztőjének, Beke Sándornak sikerült rangos szerkesztői és munkatársi gárdát toboroznia. Csire Gabriella, Kozma Mária, Ráduly János és Róth András Lajos szerkesztők mellett a lap olyan rendszeresen közlő, állandó munkatársakkal büszkélkedhet mint Cseke Péter, Egyed Ákos, Benkő András, Nagy Olga, Fodor Sándor, Jancsik Pál,

Köztudott, hogy a gazdasági romlás legérzékenyebben az amúgy is behatárolt, szűkebb olvasó táborral rendelkező irodalmi-művészeti kiadványokat érinti. Ennek ellenére a székelyudvarhelyi Székely Útkereső rátalált az olvasókhoz vezető útra és rajta is maradt. Mégpedig úgy, hogy nélkülözhetetlenné tette magát: nem olcsó, pillanatnyi sikerekre építő szenzációhajhászással, hanem igényes, de ugyanakkor olvasmányos anyagokkal. A lapnak egyénisége van. Olyan sajátos profilja és jól meghatározott programja, amely megkülönbözteti a rokon kiadványoktól. A székelységhez kapcsolódó irodalmi-művészeti, tudományos kérdésekkel foglalkozik, de az összmagyarsághoz szól. Aminthogy a Székely Útkeresőből kinőtt, most ötödik születésnapját ünneplő Erdélyi Gondolat Könyvkiadó is csupán annyiban vidéki, hogy központja Székelyudvarhely.

1991-ben, az alakuláskor még csak tervek, az elképzelések léteztek. Most öt év távlatából Beke Sándor, az Erdélyi Gondolat Kiadó igazgatója elmondhatja: a semmiből kiadót teremtettem. Méghozzá olyan könyvkiadót, amely az országhatárokon túl is rangot és elismerést szerzett kiadványaival. Ahogyan Beke fogalmaz: "az egyetemes magyar kultúra vérkeringésében az Erdélyi Gondolat is ott lüktet." Az eddig megjelentetett kötetek mind tematikai mind műfaji szempontból fölöttébb változatosak. A riportkötettől a regényig, a verstől a nyelvművelő cikkekig, az

esszétől a falumonográfiáig terjed a skála. Konkrétan olyan sikerkiadványokkal büszkélkedhet a kiadó mint Nagy Olga *Népi változatok szerelemre és házasságra, Barangolásaim varázslatos tájban* vagy *Pályakép fénnyel és árnyékkal* című kötetei, Cseke Péter *Korfordulós újesztendő* című szociográfiai riportjai, a *Székely Útkereső* és az *Elek Apó Cimborája* című antológiák, Beke Sándor *Madártemető, Védtelen évek* és *Téged kereslek* című verses kötetei, Ábrahám János *Picula* regénye, Ráduly János *Az árnyékok lakodalma* és Kercsó Attila *Csigaséta* címen megjelentetett gyermekversei, Murádin László *Anyanyelvünk ösvényein* és Komoróczy György *Magyar szavaink nyomában* c. nyelvművelő írásait tartalmazó kötetek, hogy csak néhányat említsek a gazdag termésből.

(...) A kiadó azonban még így is anyagi gondokkal küzd, jelenleg mindössze egyetlen számítógépe van. Igazgatójának álma a saját nyomda, ami megkönnyítené és kifizetődőbbé tenné a könyvkiadást. A vállalkozás sikere nagymértékben függ a terjesztéstől. Hazai vonatkozásban ezt az állami könyvterjesztő látja el, míg a határontúli forgalmazásban Gondos Béla és a Püski hálózat az illetékes. Az Erdélyi Gondolat Kiadó köteteinek népszerűségét mi sem bizonyítja jobban minthogy kiadványai több mint negyven magyarországi megyei, főiskolai és egyetemi könyvtárban, a Széchenyiben és a Magyar Írószövetség könyvtárában is ott találhatók. A rangos szerkesztői gárda: Cseke Gábor, Csire Gabriella, Kozma Mária, Benkő András, Fodor Sándor, Nagy Olga, Jancsik Pál, Cseke Péter, Péntek János, Keszeg Vilmos, Vetési László, Gábor Dénes, Gilicze Gábor, Mózes Attila, K. Jakab Antal, Kerekes György, Angi István, Székely Erzsébet, Pozsony Ferenc, Antal Árpád, Szabó Zoltán, Marton Lili, Vöő Gabriella, Gazda József, Ráduly János, Murádin László és mások mind művészeti mind tudományos szempontból biztosítják a minőségi árút. A kéziratok megítélésében objektív kritikai szempontok érvényesülnek, amelyeknek nyilvánvalóbb bizonyítékai az eddig megjelent kötetek. Megrendelhetők a kiadó címén: 4150 Székelyudvarhely, Tamási Áron u. 87.

A székelyudvarhelyi szellemi élet fejlődéséhez és az összmagyar könyvkiadás kiteljesítéséhez jelentős mértékben járult hozzá az Erdélyi Gondolat Kiadó. Igazgatója, Beke Sándor summásan így összegzi tevékenységüket: "Az Erdélyi Gondolat szellemi nagyjainkkal karöltve az erdélyi és az egyetemes magyarság szellemi értékeit gyarapítja és gazdagítja. És meggyőződésem, hogy abban az időszakban teszi ezt, amikor mindannyiunknak a legnagyobb szüksége van erre!"

Németh Júlia